

**Drávamenti Óvodák, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
Darány Tagóvoda**

7988 Darány, Rákóczi u. 117.

TUDÁSTÁR

Mihályné Cserti Ildikó

GYERMEKVÉDELEMI MUNKA AZ ÓVODÁBAN

Összeállította: Mihályné Cserti Ildikó

DOK, Darány Óvoda

7988 Darány Rákóczi u.117.

Az országgyűlés a gyermekek védelméről szóló 1997. évi XXXI. törvényének alap gondolata, hogy a gyermeknek családban történő neveléséhez kell biztosítani a feltételeket, megadni a kellő segítséget. A törvény meghatározza a gyermekek alapvető jogait, és ezen jogok védelmét. A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik. Így tehát az óvoda, mint a gyermek nevelésével foglalkozó intézmény is feladatának kell, hogy tekintse a gyermeki jogok védelmét. Az óvoda, mint a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások egyik intézménye, gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot lát el.

Az óvodában folyó gyermekvédelmi munka **célja**:

- A gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének biztosítása;
- A gyermek családban történő nevelésének elősegítése;
- A gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése.

Feladata:

- az óvónők a családdal együttműködve kiküszöbölik a veszélyeztetett gyermekekre ható ártalmakat;
- megvédjék őket a testi-lelki, erkölcsi károsodásoktól, illetve ellensúlyozzák a veszélyeztető hatásokat.

Az óvodavezető gyermekvédelmi feladata:

- a közoktatási törvény módosítása 54. § (1) bekezdésében fő feladatává teszi a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek érvényesítését és az érvényesülés ellenőrzését;
- felel a pedagógiai munkáért, az intézmény ellenőrzési, mérési, értékelési és minőségirányítási rendszerének működéséért,
- a gyermek és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért;
- a nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért;

- a gyermekbalesetek megelőzéséért;
- a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséért.
- kapcsolatot tart a konkrét esetekben a nevelési tanácsadóval, a gyámhatósággal, a pártfogókkal, nevelőszülői felügyelőkkel, rendőrséggel, a családokkal foglalkozó szakemberekkel;
- figyelemmel kíséri a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi önkormányzat kapcsolódó rendeleteit;
- fontos feladata, hogy segítse és szorgalmazza a veszélyeztetettség, a hátrányos helyzet kritériumainak intézményi szintű megállapítását;
- az intézményben jól látható helyen közzé teszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét, telefonszámát;
- tagja a gyermekjóléti szolgálat által működtetett települési észlelő és jelzőrendszernek (jelző-team), melynek havonként tartott esetmegbeszélésein részt vesz.
- krízis helyzetben kezdeményezheti a team soron kívüli összehívását;
- köteles jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén, a jelzést írásban esetészlelő lapon történik, közvetlenül a gyermekjóléti megbízottnak;

A csoportos óvónők feladatai:

- Saját csoportjuk gyermekeinek figyelemmel kísérése az alábbi szempontok alapján:
- a gyermek viselkedése, magatartása játék során;
- a gyermek környezetéhez való viszonya;
- öltözéke, ápoltsága;
- egészségi állapota;
- étkezési szokásai;
- tápláltsága.
- Bármely fenti szempontban bekövetkező negatív változás jelzés értékű lehet a gyermek családjában, környezetében lévő esetleges problémákra.

Elsődlegesen a családdal próbálja megbeszélni, feltárni a problémát, szociális érzékenységet előtérbe helyezve, tapintatosan.

Sikertelenség esetén a feladata, hogy jelzéssel éljen a gyermekvédelmi felelős felé.

- Az óvónő mérje fel a csoportjában lévő gyermekek közül a hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett gyermekeket.
- Felderítő tevékenysége érdekében családlátogatásokat végez.

Sikerkritérium:

Az óvoda a gyermekvédelmi intézményrendszerrel karöltve, azzal hatékonyan együttműködve, jó prevenciós munkájával hozzájárulhat ahhoz, hogy kevesebb legyen a szakellátásba kerülő gyermekek száma, a gyermekek családban nevelkedhessenek az őket megillető gyermeki jogok tiszteletben tartásával.

A gyermeki személyiség harmonikus kibontakozásához elengedhetetlenül szükséges, hogy családi környezetben, boldog, szeretetteljes és megértő légkörben nőjön fel a gyermek.

Sajnos vannak különösen nehéz körülmények között élő gyermekek is, és feltétlenül szükséges, hogy ezeknek a gyermekeknek különös figyelmet szenteljünk.

Az óvodai gyermekvédelem célja:

- A megelőzés révén feltárni mindazokat a tényeket, okokat, melyek a gyermek fejlődését gátolják,
- hogy a szülővel karöltve minél eredményesebbek legyünk, a probléma közös megoldására kell törekednünk, fontos a családi nevelés erősítése a rászoruló körében,
- fogadja el minden gyermek a társát még akkor is, ha az „más”, különbözik a többiektől,
- ne legyen kirekesztett egy gyermek sem, semmiféle formában.

A gyermekvédelmi felelős konkrét feladatterve, tevékenységek:

Szeptember – október:

- A hátrányos és veszélyeztetett helyzetű óvodások nyilvántartásba vétele, egyeztetés a csoportvezető óvodapedagógussal (HH, HHH).
- Az alapellátottak és védelembe vett gyerekek névsorának átvétele a Család és Gyermekjóléti Szolgálat munkatársától.
- A hátrányos helyzetű családok megsegítésének megbeszélése, lehetőségek keresése.
- Családlátogatások folyamatosan, ill. szükség szerint.
- Szülői értekezleten a szülők tájékoztatása a segítség lehetőségeiről (Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat munkatársával).

- Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás a külső segítő intézményekkel (pl. Pedagógiai Szakszolgálat, védőnők, orvos, stb.)
- A védőnők a hozzájuk tartozó óvodába havi rendszerességgel, illetve szükség szerint jönnek.

November – december:

- Egyéni beszélgetések a veszélyeztetett gyermekek szüleivel (folyamatos). Fontos, hogy több figyelmet szenteljünk rájuk!
- A családlátogatások és a csoportban végzett nevelőmunka alapján intézkedések kezdeményezése és a már folyamatban lévő intézkedések rögzítése.
- Részvétel a karácsonyi ajándékosztásban – „cipős doboz akció”.
- Az intézményvezető tájékoztatása a félévi munkáról, probléma estén azonnal.

Január – február:

- Alapellátott és védelembe vett gyermekek óvodába járásának ellenőrzése, hiányzások áttekintése (folyamatos).
- Közös családlátogatások a családsegítő munkatársával.
- A gyermekvédelmi munka áttekintése, félévi összegzése, beszámoló készítése.

Március – április:

- A gyermek fejlődésének nyomon követése (folyamatos).
- A Család és Gyermekjóléti Szolgálattal együttműködve a Pedagógiai Szakszolgálathoz, illetve a Szakértői Bizottsághoz irányított gyermek, család segítése abban, hogy a gyermek a kijelölt időpontban részt vegyen a vizsgálaton.
- A Pedagógiai Szakszolgálathoz, illetve a Szakértői Bizottsághoz továbbküldött gyermekek szakvéleményeinek áttekintése (folyamatos).
- A beiskolázás segítése.
- Szakmaközi jelzőrendszeri megbeszélés, éves tanácskozás.

Május:

- A hátrányos és a veszélyeztetett gyermekek megsegítése a nevelési év végi ünnepeken való részvételben.
- A Család és Gyermekjóléti Szolgálat munkatársaival a nyári programok elindítása –a hátrányos és a veszélyeztetett gyermekek részvételének elősegítése.
- Az intézményvezető tájékoztatása a második félév eseményeiről.
- A nevelési évet záró beszámoló elkészítése.

Június – július – augusztus:

- Nyáron is a gyermekek figyelemmel kísérése, ha szükséges, kapcsolatfelvétel a Család és Gyermekjóléti Szolgálattal.
- Az intézményvezető tájékoztatása az esetleges problémákról.
- Az első osztályos tanítónők tájékoztatása a hátrányos helyzetű (odafigyelést igénylő) gyermekekről.

Kapcsolattartás:

- a Család és Gyermekjóléti Szolgálat vezetőjével, munkatársaival,
- védőnőkkel,
- gyermekorvosokkal,
- csoportvezető óvodapedagógusokkal,
- intézményvezetővel,
- szülőkkel, családokkal,
- iskolával.

A Család és Gyermekjóléti Szolgálat által szervezett programokban igyekszünk részt venni.

Probléma esetén:

- A csoportvezető óvodapedagógusokkal együtt keresünk megoldást a nehézségek leküzdésére,
- Jelzés küldése a Család és Gyermekjóléti Szolgálat felé esetjelző lapon (súlyos és enyhébb eset),
- Rendkívüli esetmegbeszélés – intézményen belül, majd az illetékes szakemberekkel.

Megsegítés lehetőségei:

- A gyermekek feltétel nélküli elfogadása, szeretete.
- Többszöri családlátogatás, beszélgetés a szülőkkel.
- Fejlesztő, felzárkóztató óvodai programok, foglalkozásokon való részvétel.
- Nevelési Tanácsadó – családok megsegítése.
- A gyermekvédelmi felelős tájékoztatása minden problémáról, ami „jelzésekötés” lehet.

A hátrányos helyzet még nem veszélyezteteti a gyermek személyiségfejlődését, de a hátrányok enyhítése a prevenció érdekében rendkívül fontos.

A hátrányos helyzettel szemben a **veszélyeztetett helyzet** a **gyermek egészséges testi-lelki-szellemi-erkölcsi fejlődését veszélyezteti, akadályozza,** ahogy azt a gyermekvédelmi törvény is kimondja. Fontos figyelembe venni azt, hogy az ártó hatás mennyi ideig tart, mennyire halmozott és milyen súlyos. Veszélyeztetettségéről beszélünk, ha deviáns, erkölcstelen a családi környezet, ha a gyermeket elhanyagolják, bántalmazzák. Ha veszélyeztetett gyermekkel találkozunk, azonnal a speciális gyermekvédelmet működtető jelzőrendszer tagjaihoz kell fordulnunk. A veszélyeztetettségnek különböző fokozatai vannak, melyek a következők:

- alacsony fokú veszélyeztető magatartás: időnként előforduló, enyhébb jelenségek
 - o elhanyagolás: pl. a szeretet- és érzelemkifejezés alkalmankénti megvonása, mosdatlanság, fejlődésbeli lemaradás
 - o fizikai bántalmazás jele: alig látható vagy enyhe fokú felszíni sérülések
 - o érzelmi bántalmazás: veszekedés, bántó szavak használata
 - o szexuális visszaélés: a gyerek előtt exhibicionista, csábító viselkedés
- mérsékeltén súlyos veszélyeztető magatartás:
 - o elhanyagolás: a szeretet- és érzelemkifejezés gyakori megvonása, rossz higiénés viszonyok, elhanyagolt fizikális jellemzők
 - o fizikai bántalmazás: súlyosabb felszíni sérülések, kisebb égési sebek, ütésnyomok,

- bevézések, vágások
- o érzelmi bántalmazás: rendszeres szóbeli bántás, veszekedés, lebecsülés, megalázás
 - o szexuális visszaélés: a gyerek fogdosása, nem megfelelő viselkedés a gyermek előtt
 - nagyon súlyos veszélyeztető magatartás:
 - o elhanyagolás: a szülő, gondozó, családtag gyakori távolléte, a bőr elhanyagolása, sérülése, alulfejlettség
 - o fizikai bántalmazás: törött csont, mély sebek, súlyos bevézések, égések, vágások, a belső szervek sérülése
 - o érzelmi bántalmazás: gyakori visszautasítás, időnként büntetésként étel, ital megvonása, bezárás, vagy kizárás a lakásból
 - o szexuális visszaélés: szexuális kapcsolat bármely formája
 - életveszélyes veszélyeztettség: hosszú távú vagy súlyos lélektani, fizikai károkozás
 - o elhanyagolás: a gondozó felnőtt állandó vagy tartós távolléte, gyakori megbetegedések, fertőzések a rossz higiénés viszonyok miatt
 - o fizikai bántalmazás: állandó, makacs sebek és sérülések
 - o érzelmi bántalmazás: állandó elutasítás, étel-ital gyakori megvonása, terrorizálás, indokolatlan és súlyos büntetések
 - o szexuális visszaélés jelei: vérfertőzés, kiskorú terhessége. erőszak

A speciális gyermekvédelem rendszerét az 1997. évi XXXI. törvény határozta meg, melynek módosítására több alkalommal is sor került.

Törvényi háttér

Törvények, rendeletek, amelyek a rendszerváltást követően a gyermekvédelemmel kapcsolatos kérdéseket szabályozzák:

1. „A gyermeknek joga van...”

Az 1924-es Genfi Nyilatkozat és az 1959-es Nyilatkozat a gyermek jogairól után **1989. november 20-án** New York-ban elfogadták a Gyermekek jogairól szóló egyezményt, melyet a Magyar Köztársaság 1990. március 14-én írt alá és 1991-ben törvénybe iktatott (1991. évi LXIV. törvény)

Az Egyezményben legfőbb alapelvként fogalmazódott meg, hogy a gyermekeknek – fizikai és szellemi érettségük hiánya, illetve korlátozott volta miatt – **különös védelemre, jogi védelemre van szükségük születésük** előtt és után. A tág értelemben vett gyermekvédelemnek az a feladata, hogy ezen jogokat biztosítsa, illetve lépéseket tegyen, ha valamely jog megsérül.

A gyermeki jogok egy része megegyezik a minden emberre érvényes jogokkal, másik csoportja az általános emberi jogokhoz képest valamely speciális szabályozást is ad, valamint vannak olyan jogok, amelyek kizárólag a gyerekekre érvényesek. Az alábbi táblázatok segítségével rendszereztem a gyermekek jogait:

1. Minden emberre érvényes jogok:	☐ kínzásokkal szembeni védelem ☐ a névhez és nemzetiséghez fűződő jog ☐ szociális biztonsághoz való jog
2. Speciális szabályozást adó jogok:	☐ különleges alkalmaztatási feltételek (munkajog) ☐ eltérőek a bírósági ügyintézkedések, a gyermekekre, fiatalok számára vonatkozó szabadságvesztésnek körülményei
3. Kizárólag vagy főleg gyermekekre vonatkozó életviszonyokat szabályozó jogok:	☐ örökbefogadás ☐ elemi oktatás ☐ szülőkkel történő érintkezés

A gyermeki jogoknak létezik másfajta csoportosítása, a jog jellege szerint megkülönböztetünk politikai, gazdasági, kulturális, szociális jogokat:

1. Politikai jogai:	<ul style="list-style-type: none">☐ a névhez és nemzetiséghez tartozás joga☐ kínzás és rossz bánásmód elleni védelem☐ milyen feltételek és körülmények esetén foszthatók meg a gyermekek szabadságuktól vagy választhatók el szüleiktől☐ gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság☐ egyesülési és békés gyülekezési jog☐ véleménynyilvánítás joga
2. Gazdasági jogai:	<ul style="list-style-type: none">☐ a társadalmi biztosításból eredő előnyökben való részesedés☐ az olyan életszínvonalhoz való jog, amely biztosítja megfelelő fejlődésüket☐ a munkahelyi alkalmaztatás feltételei és a munkahelyi kizsákmányolással szembeni védelem
3. Kulturális jogai:	<ul style="list-style-type: none">☐ az iskolához való hozzájutás☐ a pihenés, a szabadidő, valamint a kulturális tevékenységben való részvétel joga☐ tömegtájékoztatás joga
4. Szociális jogai:	<ul style="list-style-type: none">☐ az elérhető legmagasabb egészségügyi ellátáshoz való jog, orvosi ellátáshoz való jog☐ az örökbefogadás szabályozása☐ a különleges ellátáshoz való jog a fogyatékos gyermekek esetében: „teljes és tisztességes életet kell élnie”☐ nemi kizsákmányolással szembeni védelem